

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 4Nc/2/2022
Identifikačné číslo spisu: 9022200007
Dátum vydania rozhodnutia: 12.04.2022
Meno a priezvisko: Mgr. Miroslav Šepták
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2022:9022200007.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky vo veci starostlivosti súdu o maloleté deti: P. B., nar. XX. T. XXXX a W. B., nar. XX. L. XXXX, obe zastúpené Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny Bratislava, Vázovova7/A, Bratislava ako kolíznym opatrovníkom, deti matky I. F. B., bývajúcej v Q., Ž. X, zastúpenej JUDr. Máriou Peráčkovou, Hrušková 21, Bratislava a otca I. I. B., bývajúceho v Q., Y. XX, vedenom na Okresnom súde Bratislava V pod sp. zn. 22P/123/2019, o návrhu matky na zmenu úpravy výkonu rodičovských práv a povinností k maloletým deťom, v konaní o dovolaní žalobcu proti uzneseniu Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 11 Cop 313/2021, 11 CoP 314/2021 zo 07. novembra 2020, o vylúčení sudcov Najvyššieho súdu Slovenskej republiky JUDr. Aleny Adamcovej, JUDr. Jany Bajánkovej a JUDr. Jozefa Kolcuna, PhD. z prejednávania a rozhodovania veci, vedenej na Najvyššom súde Slovenskej republiky pod sp. zn. 5 Cdo 37/2022, takto

rozhodol:

Sudcovia JUDr. Alena Adamcová, JUDr. Jana Bajánková a JUDr. Jozef Kolcun, PhD.
n i e s ú v y l ú č e n í z prejednávania a rozhodovania veci vedenej na Najvyššom súde Slovenskej republiky pod sp. zn. 5 Cdo 37/2022.

Odôvodnenie

1. Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) bola doručená námietka zaujatosti podaná otcom maloletých detí (ďalej len „otec“), týkajúca sa dovolacieho konania vedeného na tomto súde pod sp. zn. 5 Cdo 37/2022, a to voči predsedníčke senátu 5C Najvyššieho súdu SR JUDr. Alene Adamcovej a členom senátu 5C najvyššieho súdu, JUDr. Jane Bajánkovej a JUDr. Jozefovi Kolcunovi, PhD. Poukazujúc na nálezy Ústavného súdu Slovenskej republiky III. ÚS 24/05, III. ÚS 47/05 a judikatúru ESLP sa podanou námietkou zaujatosti otec domáha zmeny senátu 5C najvyššieho súdu za iný senát, nakoľko priedahmi v konaní spôsobil ďalšie porušovanie práv maloletých detí.

2. Vo vzťahu k členke senátu 5C najvyššieho súdu JUDr. Jane Bajánkovej otec namietal jej predchádzajúce konanie vo veci, keď potvrdila rozhodnutie Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 20 CoP 1/2017, čím, spôsobila, že dodnes koná v konaní subjekt bez právnej legitimity ÚPSVaR Bratislava, bez splnomocnenia pracovníkov úradu ku konaniu riaditeľom Ústredia PSVaR, ktorý zanikol ako právny

subjekt 31. decembra 2014. Konajúca sudkyňa, podľa názoru otca, úmyselne ponechala v hlavičke uznesenia obe bytom u matky, čím umožňuje nezákonné zadržiavanie maloletých detí mimo domova už tri roky.

3. Otec v námietke zaujatosti namietal možné príbuzenské vzťahy predsedníčky senátu 5C najvyššieho súdu JUDr. Aleny Adamcovej s T. I. J. z Generálnej prokuratúry SR, ktorá zamietla trestné oznámenie otca na konajúcich sudcov Okresného súdu Bratislava V, Krajského súdu v Bratislave a prokurátora T. U. S.. Rovnako namietal i možné príbuzenské vzťahy člena senátu 5C najvyššieho súdu JUDr. Jozefa Kolcuna, PhD. s T. L. B. z Generálnej prokuratúry SR, ktorá odmietla jeho podnet na odoslanie návrhu na prešetrovanie súladu Vyhlášky MS SR č. 207/2016 o výkone súdnych rozhodnutí vo veciach maloletých na Ústavný súd Slovenskej republiky.

4. JUDr. Alena Adamcová, predsedníčka senátu 5C Najvyššieho súdu SR vo vyjadrení k námietke zaujatosti uviedla, že neexistujú žiadne skutočnosti v zmysle ust. § 49 ods. 1 zákona č. 160/2015 Z.z. Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“), pre ktoré by mala byť vylúčená z prejednávania a rozhodovania veci, nakoľko k veci, jej stranám, ich zástupcom ani osobám zúčastneným na konaní nemá žiadny pomer. K možnému príbuzenskému vzťahu s T. I. J. u z Generálnej prokuratúry SR uviedla, že ide o jej menovkyňu, nie je s ňou v príbuzenskom pomere a vôbec ju nepozná.

5. JUDr. Jana Bajánková a JUDr. Jozef Kolcun, PhD., členovia senátu 5C Najvyššieho súdu SR, vo svojich vyjadreniach k námietke zaujatosti uviedli, že účastníkov konania, ani ich zástupcov nepoznajú, k veci a k zúčastneným osobám sú bez vzťahu. JUDr. Jozef Kolcun, PhD. ďalej uviedol, že T. B. je jeho manželka a že skutočnosti uvádzané I. I. B. s meritom veci nesúvisia.

6. Senát 4C Najvyššieho súdu SR, ktorý je zákonným senátom na rozhodovanie o vylúčení predsedu senátu a sudcov trojčlenného senátu 5C (viď čl. IX ods. 2 a čl. XXIII Občianskoprávne kolégium, Súdne oddelenie 4C Rozvrhu práce Najvyššieho súdu Slovenskej republiky na rok 2022 a § 54 ods. 3 CSP) vec prejednal a dospel k záveru, že podmienky na vylúčenie namietanej predsedníčky senátu a členov senátu z prejednávania a rozhodovania sporu neboli naplnené.

7. Podľa čl. 48 ods. 1 veta prvá Ústavného zákona č. 460/1992 Zb. z 1. septembra 1992 v znení neskorších predpisov (ďalej len „ústavy“) nikoho nemožno odňať jeho zákonnému sudcovi.

8. Podľa § 49 ods. 1 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“), je sudca vylúčený z prejednávania a rozhodovania sporu, ak so zreteľom na jeho pomer k sporu, k stranám, ich zástupcom alebo osobám zúčastneným na konaní možno mať odôvodnené pochybnosti o jeho nezaujatosti.

9. Podľa § 54 ods. 3 CSP, ak je namietaný sudca senátu najvyššieho súdu, rozhodne o námietke zaujatosti iný senát najvyššieho súdu.

10. Účelom citovaného ustanovenia je prispieť k nestrannému prejednaní sporu (veci), k nezaujatému prístupu k stranám (účastníkom), ich zástupcom a osobám zúčastneným na konaní; zámerom je tiež predísť možnosti neobjektívneho rozhodovania. Cieľu sledovanému uvedeným ustanovením zodpovedá aj právna úprava skutočností, ktoré sú z hľadiska vylúčenia sudcu považované za právne relevantné. Týmito skutočnosťami sú právne významné vzťahy sudcu, a to jeho vzťah: a/ k sporu (veci), v rámci ktorého vzťahu by mal sudca svoj konkrétny záujem na určitom spôsobe skončenia konania a rozhodnutia sporu alebo konania, b/ k stranám sporu (účastníkom konania), ktorý by bol založený na príbuzenskom alebo rýdzo osobnom (pozitívnom alebo negatívnom) pomere k nim, c/ k zástupcom strán sporu (účastníkom konania), ktorý by bol založený na pomere vykazujúcom znaky vzťahu uvedeného pod b/, alebo d/ k osobám zúčastneným na konaní.

11. Citované zákonné ustanovenie predpokladá taký vzťah vlastného záujmu sudcu na prejednanom spore (veci) alebo taký jeho osobný vzťah k stranám sporu (účastníkom konania), ich zástupcom, alebo

osobám zúčastneným na konaní, ktorý by pri všetkej možnej snahe o správnosť rozhodnutia ovplyvnil jeho objektívny pohľad na spor a v konečnom dôsledku by mohol viesť k vydaniu nezákonného rozhodnutia.

12. Sudcu možno vylúčiť z prejednávania a rozhodovania, buď na základe oznámenia sudcu (§ 50 CSP) alebo na návrh strany (§ 52 CSP). Obsahom práva na prerokovanie sporu (veci) pred nestranným súdom nie je povinnosť súdu vyhovieť každému návrhu oprávnených osôb a vždy vylúčiť sudcu z ďalšieho prerokovania a rozhodovania sporu (veci) pre zaujatosť. Obsahom základného práva na prerokovanie sporu nestranným súdom je len povinnosť súdu prerokovať každý návrh oprávnenej osoby na vylúčenie sudcu z ďalšieho prejednávania a rozhodnutia sporu (veci) pre zaujatosť a rozhodnúť o ňom (I. ÚS 73/97, I. ÚS 27/98, II. ÚS 121/03).

13. Rozhodnutie o vylúčení sudcu podľa § 49 až 58 CSP predstavuje výnimku z ústavnej zásady, podľa ktorej nikto nesmie byť odňatý svojmu zákonnému sudcovi (čl. 38 Listiny základných práv a slobôd, čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky). Treba trvať na tom, že sudcu vylúčiť z prejednávania a rozhodovania pridelenej veci možno iba výnimočne a zo závažných dôvodov, ktoré mu celkom zjavne bránia rozhodnúť v súlade so zákonom nezaujato a spravodlivo. V zásade platí, že v určitej právnej veci by mal rozhodovať nezávislý a nestranný sudca vecne a miestne príslušného súdu, určený rozvrhom práce príslušného súdu a tento tzv. zákonný sudca by sa už v ďalšom priebehu konania nemal meniť. Výnimku z ústavnej zásady nezmeniteľnosti zákonného sudcu predstavuje inštitút vylúčenia sudcu z rozhodovania, ktorý zákonom predpokladaným postupom a zo zákonom predpokladaných dôvodov pripúšťa, aby zákonný sudca bol vylúčený z ďalšieho rozhodovania. Zámer, ktorý tu umožňuje prelomiť ústavnú zásadu nezmeniteľnosti zákonného sudcu, spočíva v zmaření hroziaceho rizika, že by v spore mohol rozhodovať zaujatý a nie nestranný sudca. Pri posudzovaní týchto dôvodov v konkrétnej situácii je nutné prihliadať aj na rozsiahlu judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) a Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej aj „ústavný súd“) a napokon aj na závery, ku ktorým dospela doterajšia súdno-aplikačná prax najvyššieho súdu.

14. ESLP pri riešení otázky nestrannosti sudcu vychádza z toho, že okrem nezávislosti sudcu je potrebné brať zreteľ aj na ďalšie aspekty subjektívneho a objektívneho charakteru. Tieto aspekty nestrannosti rozlíšil aj pri svojom rozhodovaní (pozri napríklad Piersack proti Belgicku). Subjektívna stránka nestrannosti sudcu sa týka jeho osobných prejavov vo vzťahu ku konkrétnemu prípadu a k stranám sporu, prípadne k ich zástupcom. Významné z tohto hľadiska je, čo si sudca myslel pro foro interno. Pri subjektívnej nestrannosti sa vychádza z prezumpcie nestrannosti, až kým nie je preukázaný opak. Na preukázanie nedostatku subjektívnej nestrannosti vyžaduje judikatúra ESLP dôkazy o skutočnej zaujatosti (pozri napríklad Hauschildt proti Dánsku). Rozhodujúce nie je však (subjektívne) stanovisko sudcu, ale existencia objektívnych skutočností, so zreteľom na ktoré môžu vzniknúť pochybnosti o nestrannosti sudcu. Objektívna nestrannosť sa neposudzuje podľa subjektívneho stanoviska sudcu, ale podľa objektívnych symptómov. Práve tu sa uplatňuje tzv. teória zdania nezaujatosti [porovnaj tézu, že spravodlivosť nielenže musí byť poskytovaná, ale musí sa tiež javiť, že je poskytovaná („Justice must not only be done, it must also be seen to be done“)]. Nestačí, že sudca je subjektívne nestranný, ale musí sa ako taký aj objektívne javiť (Delcourt proti Belgicku). Objektívny aspekt nestrannosti je založený na vonkajších inštitucionálnych, organizačných a procesných prejavoch sudcu a jeho vzťahu k prejednávanému sporu, k stranám, ich zástupcom a osobám zúčastneným na konaní. Posúdenie nestrannosti sudcu nespočíva len v hodnotení subjektívneho pocitu sudcu, či sa cíti, resp. necíti byť zaujatý, ale aj v objektívnej úvahe, či možno usudzovať, že by sudca zaujatý mohol byť. Rozhodujúcim prvkom v otázke rozhodovania o zaujatosti, resp. nezaujatosti zákonného sudcu je, či obava strany sporu je objektívne oprávnená. Treba rozhodnúť v každom jednotlivom prípade, či povaha a stupeň vzťahu sú také, že prezrádzajú nedostatok nestrannosti súdu (Pullar proti Spojenému kráľovstvu), teda či je tu relevantná obava z nedostatku nezaujatosti. Relevantnou je len taká obava z nedostatku nestrannosti, ktorá sa zakladá na objektívnych, konkrétnych a dostatočne závažných skutočnostiach. Objektívnu nestrannosť nemožno ale chápať tak, že čokoľvek, čo môže vrhnúť čo aj len tieň pochybnosti na nestrannosť sudcu, ho automaticky vylučuje z prejednávania a rozhodovania veci.

15. Je dôležité zohľadniť skutočnosť, že spoločenské vzťahy v najširšom slova zmysle sú vzťahmi vzájomného pôsobenia, kontaktu a interakcie medzi členmi spoločnosti; preto závažnosť, ktorá by založila pochybnosť o nezáujatosti zákonného sudcu (znamenala dôvod pre jeho vylúčenie z prerokovania a rozhodovania veci), môže aj pri zohľadnení tzv. teórie zdania uplatňovanej v judikatúre ESĽP nastať iba v prípade, keď je celkom zjavné, že jeho vzťah k sporu, stranám, ich zástupcom či osobám zúčastneným na konaní, dosahuje taký charakter a intenzitu, že aj napriek zákonom ustanovenej povinnosti nebude môcť rozhodovať „sine ira et studio“, teda nezávisle a nestranné (porovnaj napr. I. ÚS 332/08). Rozhodovať nestranné nie je právom, výsadou či privilegiom sudcov. Ide o základnú povinnosť sudcov, o štrukturálny prvok súdneho systému.

16. Nezávislosť je najdôležitejšia vec justície. Nezávislosť súdnej moci je prejavom jej funkčnosti. Nezávislosť súdnej moci je pojem s dvojitým významom, a to jednak nezávislosť súdov (inštitucionálna nezávislosť), jednak nezávislosť sudcov (individuálna nezávislosť). Nezávislosť sudcu treba vidieť ako jeho nezávislosť od zložiek politického systému, rovnako ale aj ako nezávislosť v rámci samotnej súdnej moci (celého súdneho systému), konkrétneho súdu, na ktorom sudca pôsobí, nezávislosť vo vzťahu k vedeniu a kolektívu súdu.

17. Existencia oprávnených pochybností o nestrannosti sudcu závisí vždy od posúdenia konkrétnych okolností prípadu a podľa objektívneho kritéria sa musí rozhodnúť, či (úplne odhliadnuc od osobného správania sa sudcu) existujú preukázateľné skutočnosti, ktoré môžu spôsobiť vznik pochybností o nestrannosti sudcu (pozri Fey proti Rakúsku). Pri rozhodovaní, či je daný oprávnený dôvod na obavu, že konkrétny sudca je nestranný, je stanovisko osoby oprávnenej namietať zaujatosť dôležité, ale nie rozhodujúce, určujúce je to, či sa môže táto obava považovať za objektívne oprávnenú. Len nestranný súd totiž poskytuje stranám rovnaké príležitosti na uplatnenie všetkých práv, ktoré im zaručuje právny poriadok (II. ÚS 71/97).

18. Z judikatúry ESĽP a ústavného súdu možno vyvodiť, že subjektívne hľadisko sudcovskej nestrannosti sa musí podradiť prísnejšiemu kritériu objektívnej nestrannosti. Za objektívne však nemožno považovať to, ako sa nestrannosť sudcu len subjektívne niekomu javí, ale to, či reálne neexistujú okolnosti objektívnej povahy, ktoré by mohli viesť k legitímnym pochybnostiam o tom, či sudca určitým, nie nezaujatým vzťahom k sporu, k stranám, k ich zástupcom alebo osobám zúčastneným na konaní disponuje.

19. Z hľadiska posúdenia opodstatnenosti stranou sporu vznesenej námietky zaujatosti nie je rozhodujúci jej osobný subjektívny názor, domnienka alebo úvaha. Nemožno preto bez ďalšieho brať na zreteľ len samotné pochybnosti namietajúceho o objektívnom a nestrannom rozhodovaní sudcu, ale vždy treba posúdiť skutočnosti, ktoré viedli k tomu, že strana pochybuje o objektívnosti sudcu. Vylúčiť namietaného sudcu z prejednávania a rozhodovania veci možno až vtedy, keď je evidentné, že vzťah sudcu nie je stranou len tvrdý, ale že skutočne existuje a svojou povahou a intenzitou vykazuje znaky relevantné v zmysle § 49 ods. 1 CSP.

20. Sudca je predstaviteľom súdnej moci. Pri výkone svojej funkcie je nezávislý a zákony a iné všeobecne záväzné právne predpisy je povinný vykladať podľa svojho najlepšieho vedomia a svedomia (čl. 144 Ústavy Slovenskej republiky, § 2 ods. 2 zákona č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísiadacích a o zmene a doplnení niektorých zákonov). Obsah tohto práva a povinnosti je základným pilierom výkonu funkcie sudcu.

21. V danom prípade žalobca odôvodnil námietku zaujatosti predsedníčky senátu 5C Najvyššieho súdu SR JUDr. Aleny Adamcovej a člena senátu JUDr. Jozefa Kolcuna, PhD. možným príbuzenským vzťahom k prokurátorom Generálnej prokuratúry SR. Námietka zaujatosti podaná proti JUDr. Jane Bajánkovej, členke senátu 4C najvyššieho súdu sa týkala jej skoršieho rozhodovania vo veci starostlivosti súdu o maloleté deti.

22. Najvyšší súd Slovenskej republiky po preskúmaní vyjadrení členov senátu 5C najvyššieho súdu

JUDr. Aleny Adamcovej, JUDr. Jany Bajánkovej a JUDr. Jozefa Kolcuna, PhD. dospel k záveru, že títo sudcovia sa subjektívne necítia byť zaujatí. Všetci traja uviedli, že sú bez takého pomeru k veci, k účastníkom konania, ich zástupcom a zúčastneným osobám, pre ktorý by mohli byť pochybnosti o ich nezaujatosti. Samotná skutočnosť, že člen senátu 5C najvyššieho súdu JUDr. Jozef Kolcun, PhD. je manželom prokurátorky Generálnej prokuratúry SR, ktorá konala o podnete otca na podanie návrhu na zosúladienie právnych predpisov podľa čl. 125 Ústavy SR na Ústavný súd SR, nemôže byť dôvodom pre vylúčenie členov senátu 5C Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z prejednávania a rozhodovania veci, nakoľko uvedená skutočnosť s prejednanou vecou nijako nesúvisí. V súvislosti s námietkou zaujatosti JUDr. Jany Bajánkovej, členke senátu 5C najvyššieho súdu, ktorá rozhodovala o dovolaní otca proti skoršiemu uzneseniu Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 1 CoP 1/2017 najvyšší súd pre úplnosť dodáva, že nie je dôvodom na vylúčenie sudcu postup v iných konaniach, t. j. v jeho procesnom postupe a rozhodovacej činnosti (§ 49 ods. 3 CSP).

23. Obava (pocit) z nestrannosti nestačí na založenie dôvodných pochybností o nedostatku nezaujatosti vzhľadom na právne (ústavné i zákonné) garancie nezávislosti sudcov a zákonné povinnosti sudcov konať vo veci bez predsudkov, nezávisle a nestranne. Relevantnou je len taká obava z nedostatku nestrannosti, ktorá sa zakladá na objektívnych, konkrétnych a dostatočne závažných skutočnostiach, ktoré však predložené podanie otca maloletých detí nespĺňa. Objektívnu nestrannosť nemožno chápať tak, že čokoľvek, čo môže vrhnúť čo aj len tieň pochybnosti na nestrannosť sudcu, ho automaticky vylučuje z prejednávania a rozhodovania veci.

24. Senát 4C Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z obsahu spisu (vrátane vyjadrení jednotlivých členov senátu 5C - bližšie vid' 4, 5 a 22 tohto rozhodnutia) nezistil reálnu existenciu takých okolností objektívnej povahy, ktoré by v zmysle § 49 ods. 1 CSP vyvolali odôvodnené pochybnosti o nezaujatosti členov vec prejednávajúceho senátu 5C a ktoré by tak odôvodňovali ich vylúčenie z prejednávania a rozhodovania sporu, vedeného na najvyššom súde pod sp. zn. 5 Cdo 37/2022. Podanej námietke zaujatosti preto nevyhovelo.

25. Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.